

ВІДГУК

рецензента, доктора педагогічних наук, професора Кільдерова Дмитра
Едуардовича, на дисертаційне дослідження

Шевчук Оксани Миколаївни

на тему «Формування технологічної компетентності майбутніх фахівців
професійного навчання засобами імітаційних комплексів»
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
014 Середня освіта(Трудове навчання та технології)
галузі знань 01 Освіта /Педагогіка

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок науковими програмами, планами, темами. Актуальність обраної теми зумовлена сучасними трансформаціями професійної та вищої освіти України в умовах цифровізації, підвищення вимог роботодавців до якості підготовки кадрів і переорієнтації освітнього процесу на компетентнісні результати. Професійна освіта дедалі більше потребує фахівців, здатних працювати в технологічно насиченому середовищі, приймати рішення в умовах варіативних виробничих ситуацій та організовувати навчально-виробничий процес із використанням цифрових засобів, зокрема імітаційних комплексів.

Використання імітаційних комплексів у підготовці майбутніх педагогів/фахівців професійного навчання є відповіддю на дефіцит реальної виробничої бази, необхідність безпечного відпрацювання технологічних операцій та потребу формувати практикоорієнтовані вміння в умовах обмеженого доступу до обладнання. Тому дослідження механізмів і педагогічних умов формування технологічної компетентності засобами імітаційних комплексів є своєчасним, соціально значущим та науково обґрунтованим.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз тексту дисертації О.М. Шевчук та змісту її публікацій дають змогу стверджувати, що дисертанткою опрацьовано значну кількість літератури (245 найменування, у тому числі 50 – іноземною мовою). Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації О.М. Шевчук,

ґрунтуються на аналітичному огляді наукових джерел, нормативних і програмних документів, науково-методичної літератури з проблеми дослідження; порівнянні, систематизації, класифікації й узагальненні теоретичних та емпіричних даних.

Достовірність і обґрунтованість результатів забезпечено: системним теоретико-методологічним аналізом проблеми; чітким визначенням об'єкта, предмета, мети, завдань і гіпотези; побудовою моделі формування технологічної компетентності та розробленням методики її реалізації із застосуванням імітаційних комплексів; організацією педагогічного експерименту з контрольними та експериментальними групами та використанням комплексу психодіагностичних і педагогічних методик; статистичною перевіркою результатів, що дозволяє робити висновки щодо ефективності запропонованих педагогічних умов і методики.

Важливо, що дисертантка не обмежилась констатацією приросту показників, а здійснила інтерпретацію динаміки компонентів компетентності, зіставив результати з теоретичними положеннями та окреслив практичні наслідки впровадження.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційна робота О.М. Шевчук містить нові, раніше не захищені наукові положення, теоретичні та емпіричні результати дослідження спрямовані на успішне розв'язання чотирьох наукових завдань. Отримані здобувачкою результати можна коротко сформулювати таким чином: уточнено сутність понять «технологічна компетентність майбутніх фахівців професійного навчання», «імітаційні комплекси»; визначено і схарактеризовано критерії, показники, рівні технологічної компетентності майбутніх фахівців професійного навчання; визначено й експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування технологічної компетентності майбутніх фахівців професійного навчання засобами імітаційних комплексів.

Для застосування в освітньому процесі закладів вищої освіти надзвичайно корисними є розроблені автором модулі та теми до вибірових

дисциплін «Цифрові технології в освітньому процесі», «Інформаційні технології у виробництві», «Комп'ютерні технології в освітньому процесі», «Імітаційне 3D-моделювання об'єктів і систем» методичні рекомендації для викладачів та майстрів виробничого навчання, академічних груп, керівників практики.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Зазначаємо, що матеріали дисертаційного дослідження вже впроваджено у практику роботи *Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та Рівненського державного гуманітарного університету.*

Результати дослідження можуть бути використані: у закладах вищої освіти під час реалізації освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців професійного навчання; при проєктуванні та оновленні навчально-методичного забезпечення; у підвищенні кваліфікації й методичній підготовці викладачів і майстрів виробничого навчання; під час розроблення та впровадження цифрових імітаційних ресурсів у змішаному/дистанційному форматах навчання.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (245 найменування), 5 додатків, містить 22 таблиць і 34 рисунки. Загальний обсяг дисертації – 225 сторінок, із них – 180 сторінки основного тексту.

У *першому розділі* обґрунтовано сутність поняття технологічної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, уточнено її структуру та виокремлено ключові компоненти (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-змістовий, операційно-технологічний, інструментально-практичний, комунікативно-цифровий тощо). Авторка переконливо показує зв'язок технологічної компетентності з вимогами сучасного ринку праці та інноваційною педагогічною діяльністю. Значущим є аналіз сучасного стану формування

технологічної компетентності та критичний огляд освітніх технологій як інструментів її розвитку.

Другий розділ має виразну прикладну спрямованість: визначено змістову складову формування технологічної компетентності, здійснено огляд і класифікацію адаптивних імітаційних комплексів для підготовки майбутніх фахівців професійного навчання, а також виокремлено та обгрунтовано педагогічні умови впровадження імітаційних комплексів у навчальний процес. Вартісним є те, що авторка не зводить імітаційні комплекси лише до «засобу тренування», а розглядає їх як дидактичний ресурс, що інтегрує моделювання професійних ситуацій, рефлексію, оцінювання та індивідуалізацію навчання. Описано модель і організацію процесу формування компетентності на основі імітаційних комплексів, що забезпечує технологічність і відтворюваність методики.

Третій розділ демонструє методологічну зрілість автора: подано організацію експерименту, інструментарій, критерії, показники й рівні сформованості, а також результати констатувального і формувального етапів. Особливої уваги заслуговує застосування статистичних методів (зокрема критеріїв значущості та аналізу розподілів), що дозволяє зробити обгрунтований висновок про ефективність методики та педагогічних умов. Результати подано в логічній послідовності з переходом від описових статистик до порівняльних висновків.

Наукова новизна дисертації полягає у тому, що:

- ☐ *вперше* уточнено зміст і структуру технологічної компетентності майбутніх фахівців професійного навчання сформовану засобами імітаційних комплексів та запропоновано показники її оцінювання;
- ☐ обгрунтовано та розроблено модель формування технологічної компетентності із використанням імітаційних комплексів;
- ☐ розроблено методику формування технологічної компетентності, яка інтегрує навчально-професійні сценарії, рефлексивно-оцінювальні процедури та індивідуалізацію навчання;

технологічної компетентності та критичний огляд освітніх технологій як інструментів її розвитку.

Другий розділ має виразну прикладну спрямованість: визначено змістову складову формування технологічної компетентності, здійснено огляд і класифікацію адаптивних імітаційних комплексів для підготовки майбутніх фахівців професійного навчання, а також виокремлено та обґрунтовано педагогічні умови впровадження імітаційних комплексів у навчальний процес. Вартісним є те, що авторка не зводить імітаційні комплекси лише до «засобу тренування», а розглядає їх як дидактичний ресурс, що інтегрує моделювання професійних ситуацій, рефлексію, оцінювання та індивідуалізацію навчання. Описано модель і організацію процесу формування компетентності на основі імітаційних комплексів, що забезпечує технологічність і відтворюваність методики.

Третій розділ демонструє методологічну зрілість автора: подано організацію експерименту, інструментарій, критерії, показники й рівні сформованості, а також результати констатувального і формувального етапів. Окремої уваги заслуговує застосування статистичних методів (зокрема критеріїв значущості та аналізу розподілів), що дозволяє зробити обґрунтований висновок про ефективність методики та педагогічних умов. Результати подано в логічній послідовності з переходом від описових статистик до порівняльних висновків.

Наукова новизна дисертації полягає у тому, що:

- *вперше* уточнено зміст і структуру технологічної компетентності майбутніх фахівців професійного навчання сформовану засобами імітаційних комплексів та запропоновано показники її оцінювання;
- обґрунтовано та розроблено модель формування технологічної компетентності із використанням імітаційних комплексів;
- розроблено методику формування технологічної компетентності, яка інтегрує навчально-професійні сценарії, рефлексивно-оцінювальні процедури та індивідуалізацію навчання;

- експериментально підтверджено ефективність педагогічних умов і методики у порівнянні з традиційною організацією підготовки.

Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання: у закладах вищої освіти під час реалізації ОПП підготовки майбутніх фахівців/педагогів професійного навчання; при оновленні змісту навчальних дисциплін, розробленні навчально-методичних матеріалів та цифрових ресурсів; у підготовці викладачів і майстрів виробничого навчання до застосування імітаційних комплексів; у вдосконаленні системи моніторингу сформованості технологічної компетентності.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних дисертанткою результатів, зазначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. На нашу думку у підрозділі 1.1. бажано подати більш чітке розмежування між «імітаційними технологіями», «імітаційними комплексами» та «цифровими симуляціями» у термінологічному полі роботи (на рівні дефініцій і прикладів).

2. Доцільно було б подати більш деталізований опис критеріїв «адаптивності» імітаційних комплексів із зазначенням параметрів (варіативність сценаріїв, рівні складності, типи зворотного зв'язку тощо).

3. Дисертантка ґрунтовно розкриває та систематизує методологічні підходи і принципи педагогічного дослідження, представлені в підрозділі 2.4, ст. 135, що свідчить про належний рівень теоретичної підготовки та наукової рефлексії. Водночас, на нашу думку, поза фокусом дослідження залишився важливий методологічний аспект – андрагогічний підхід, який є складовою концепції неперервної освіти дорослих і передбачає усвідомлену, самокеровану та цілеспрямовану освітню діяльність особистості.

Водночас наведені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують наукової цінності дисертації.

Загальна оцінка дисертації. Робота є завершеним самостійним дослідженням, має логічну структуру, належний рівень теоретичної та методичної опрацьованості, демонструє достатній рівень апробації та аргументованості висновків.

Висновки. Дисертація, представлена О.М. Шевчук, є самостійним завершеним науковим дослідженням, у якому здобуті нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на розв'язання поставленого завдання. Її тема є актуальною, а сформульовані автором висновки достатньо аргументовані, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для теорії, але й практики.

Дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри технологічної освіти
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

